

Brüssel, 30.8.2019
COM(2019) 404 final

2019/0185 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

**Euroopa Liidu nimel Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis
ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu allkirjastamise kohta**

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

2009. aasta mais toimunud idapartnerluse tippkohtumisel kinnitas EL veel kord oma poliitilist toetust viisanõude täielikule kaotamisele turvalises keskkonnas ja liikuvuse edendamisele, sõlmides idapartnerluse riikidega viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingud. Kooskõlas ühise lähenemisviisiga ELi viisalihtsustuspoliitikale leppisid liikmesriigid 2005. aasta detsembris alaliste esindajate komitee (COREPER) tasandil kokku, et viisalihtsustuslepinguid ei sõlmita ilma tagasivõtulepinguta.

Selles kontekstis esitas komisjon 12. novembril 2010 nõukogule soovitusel läbirääkimisjuhistele saamiseks, et pidada Valgevene Vabariigiga läbirääkimisi lühiajaliste viisade väljastamise lihtsustamist ja ebaseaduslikult riigis elavate isikute tagasivõtmist käsitlevate lepingute üle.

28. veebruaril 2011 volitas nõukogu komisjoni ametlikult alustama läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Valgevene vahelise tagasivõtulepingu üle.

Läbirääkimised algutati ametlikult 30. jaanuaril 2014 ja ametlike läbirääkimiste esimene voor toimus Minskis 13. juunil 2014. Sellele järgnesid kolm läbirääkimiste vooru, esiteks Brüsselis 25. novembril 2014 ning seejärel 11. märtsil 2015 ja 20. juunil 2017 Minskis. Pealäbirääkijad parafeerisid lepingu teksti 17. juunil 2019 e-kirjade vahetuse teel.

Vahepeal allkirjastasid Valgevene, Euroopa Liit ja seitse osalevat liikmesriiki (Bulgaaria, Rumeenia, Leedu, Poola, Ungari, Soome ja Läti) 13. oktoobril 2016 ühisdeklaratsiooni liikuvuspartnerluse kohta.

Liikmesriike teavitati ja nendega konsulteeriti korrapäraselt tagasivõtmist käsitlevate läbirääkimiste kõikidel (nii mitteametlikel kui ka ametlikel) etappidel.

Liikmesriike on läbirääkimiste kõikidel etappidel korrapäraselt teavitatud ja nendega asjaomastes nõukogu töörühmades nõu peetud. Lepingu teksti lõplik versioon saadeti justiits- ja siseküsimuste nõunikele (ränne, integratsioon ja väljasaatmine) ning see kiideti 12. aprillil 2019 vaikiva nõusoleku menetluse teel heaks.

17. aprillil 2019 saatis komisjoni rände ja siseasjade peadirektoraadi peadirektor Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni eesistujale kirja, millega teavitati Euroopa Parlamenti viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingu üle toimunud läbirääkimiste lõppemisest. Kirjale oli lisatud mõlema lepingu tekst.

Lepingu sõlmimist käsitleva otsuse ettepanekus on esitatud lepingu praktiliseks kohaldamiseks vajalik sisekord. Selles on eelkõige sätestatud, et lepingu artikli 19 alusel moodustatud tagasivõtu ühiskomitees esindab Euroopa Liitu komisjon, keda abistavad liikmesriikide eksperdid.

Lisatud ettepanek on õiguslik vahend lepingu allakirjutamiseks. Nõukogu otsustab kvalifitseeritud hääleteenamusega.

2. LEPINGU EESMÄRK JA SISU

Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu (edaspidi „leping“) eesmärk on kehtestada nende isikute kiire ja tõhusa tuvastamise ning ohutu ja nõuetekohase tagasitoimetamise kord, kes ei vasta või enam ei vasta Valgevene või mõne Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, ning soodustada vastastikuse koostöö vaimus selliste isikute transiiti.

Komisjon on seisukohal, et nõukogu läbirääkimisjuhistega seatud eesmärgid on saavutatud ja tagasivõtulepingu eelnõu on liidule vastuvõetav.

Lepingu lõpliku sisu võib kokku võtta järgmiselt.

- Lepingul on 8 jagu ja 24 artiklit. Lepingul on ka 7 lisa, mis on lepingu lahutamatud osad, ja 5 ühisdeklaratsiooni.
- Leping sisaldab avapunkti, milles kinnitatakse veel kord, et lepingu kohaldamisel tagatakse kinnipidamine inimõigustest ning taotluse esitanud või taotluse saanud riigi kohustustest, mis tulenevad nende suhtes kohaldatavatest rahvusvahelistest õigusaktidest, ning milles kinnitatakse taas, et taotluse saanud riik tagab eelkõige oma territooriumile tagasivõetud isikute õiguste kaitse kooskõlas nimetatud rahvusvaheliste õigusaktidega.
- Lepingus (artiklid 3–6) sätestatud tagasivõtukohustused on täielikult vastastikused ja hõlmavad nii oma riigi kodanikke (artiklid 3 ja 5) kui ka kolmandate riikide kodanikke ja kodakondsuseta isikuid (artiklid 4 ja 6).
- Oma riigi kodanike tagasivõtmise kohustus kehtib ka riigi endiste kodanike suhtes, kellelt on kodakondsus ära võetud või kes on kõnealuse riigi kodakondsusest loobunud, kuid ei ole saanud teise riigi kodakondsust.
- Oma riigi kodanike tagasivõtmise kohustus hõlmab ka perekonnaliikmeid (st abikaasad ja alaealised vallalised lapsed), kellel endal ei ole taotluse esitanud riigis elamise õigust, olenemata nende kodakondsusest.
- Kolmanda riigi kodanike ja kodakondsuseta isikute tagasivõtukohustuse (artiklid 4 ja 6) suhtes kehtivad järgmised eeltingimused: a) asjaomasel isikul on riiki sisenemise ajal taotluse saanud riigi väljastatud elamisluba või taotluse saanud riigi väljastatud kehtiv viisa koos taotluse saanud riigi territooriumile sisenemise tõendiga või b) asjaomane isik sisenen taotluse esitanud riigi territooriumile otse ja ebaseaduslikult pärast taotluse saanud riigi territooriumil viibimist või selle läbimist. See tagasivõtukohustus ei kehti nende isikute suhtes, kes on läbinud riiki transiitreisijana või kellele taotluse esitanud riik on väljastanud viisa või elamisloa, välja arvatud juhul, kui i) taotluse saanud riigi väljastatud viisal või elamisloal on pikem kehtivusaeg, ii) taotluse esitanud riigi väljastatud viisa või elamisluba on saadud pettust kasutades või iii) kõnealune isik ei järgi mõnda viisaga seotud tingimust.
- Nii oma kodanike puhul (kui kindlaksmääratud tähtaeg on möödunud) kui ka kolmandate riikide kodanike või kodakondsuseta isikute puhul nõustub Valgevene Euroopa tagasisaatmise reisidokumendi kasutamise (artikli 3 lõige 5 ja artikli 4 lõige 3). Valgevene Vabariigi samaväärne standarddokument on esitatud 7. lisas.
- Lepingu III jaos (artiklid 7–13 koostoimes 1.–5. lisaga) on esitatud tagasivõtumenetluse tehnilised sätted (tagasivõtutaotlus, tõendid, tähtajad, üleandmise kord ja transpordiliigid) ning artiklis 13 on esitatud sätted, mis käsitlevad eksikombel tagasivõtmist. Menetlus on paindlikum, kuna tagasivõtutaotlust ei ole tarvis, kui tagasivõetaval isikul on kehtiv reisidokument (artikli 7 lõige 2).
- Lepingu artikli 7 lõikes 3 on sätestatud niinimetatud kiirmenetlus, milles lepiti kokku nende isikute suhtes, kes on kinni peetud kuni 30 kilomeetri laiusel alal liikmesriikide ja Valgevene ühisest maismaapiirist ning Valgevene ja liikmesriikide rahvusvaheliste lennujaamade territooriumil. Kui tavamenetluse puhul on vastamise tähtaeg kümme kalendripäeva, siis kiirmenetluse puhul tuleb tagasivõtutaotlused

esitada kahe tööpäeva jooksul ja neile vastata kahe tööpäeva jooksul (artikli 11 lõige 2).

- Lepingus on transiiti käsitlev jagu (artiklid 14 ja 15 koostoimes 6. lisaga).
- Artiklites 16, 17 ja 18 on sätestatud vajalikud eeskirjad kulude ja andmekaitse kohta ning esitatud lepingu seos muude rahvusvaheliste kohustustega.
- Artiklis 19 on sätestatud tagasivõtmise ühiskomitee liikmete määramine ning ühiskomitee ülesanded ja pädevus.
- Artikliga 20, millega võimaldatakse sõlmida Valgevene ning konkreetsete liikmesriikide vahel kahepoolsed rakendusprotokollid, aidatakse kaasa lepingu rakendamisele. Artiklis 21 on selgitatud kahepoolsete lepingute või kokkulepete ja käesoleva lepingu seost.
- Lõppsätetes (artiklid 22–24) käsitletakse lepingu territoriaalset kohaldamisala, jõustumist, kestust, võimalike muudatuste tegemist, peatamist, lõpetamist ja lepingu lisade õiguslikku seisundit.
- Taani, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi eriseisundit käsitletakse preambulis, artikli 1 punktis d ja artikli 22 lõikes 2 ning Taani puhul asjaomases ühisdeklaratsioonis. Arvestatud on Islandi, Norra, Šveitsi ja Liechtensteini tihedat seost Schengeni *acquis* rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega ning seda on kajastatud asjaomastes lepingule lisatud ühisdeklaratsioonides.

3. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Käesolev ettepanek esitatakse nõukogule, et ta annaks volitused allkirjastada leping.

Käesoleva ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 79 lõige 3 koostoimes artikli 218 lõikega 5.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Ei kohaldata.

• Proportsionaalsus

Käesolev ettepanek ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik, et saavutada seatud eesmärk: sõlmida rahvusvaheline leping riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtmise kohta.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanekuga ei kaasne ELi eelarvele lisakulusid.

5. JÄRELDUSED

Võttes arvesse eespool loetletud tulemusi, teeb komisjon ettepaneku, et nõukogu otsustab lepingu liidu nimel allkirjastada ja lubab nõukogu peasekretariaadil anda allkirjastamise täielikud volitused.

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa Liidu nimel Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu allkirjastamise kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 79 lõiget 3 koostoimes artikli 218 lõikega 5,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) 28. veebruaril 2011 volitas nõukogu komisjoni alustama Valgevenega läbirääkimisi riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtmise üle. Läbirääkimised viidi edukalt lõpule ning Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vaheline riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtuleping (edaspidi „leping“) parafeeriti 17. juunil 2019 e-kirjade vahetuse teel.
- (2) 2009. aasta mais toimunud idapartnerluse tippkohtumisel kinnitas EL veel kord oma poliitilist toetust viisanõude täielikule kaotamisele turvalises keskkonnas ja liikuvuse edendamisele, sõlmides idapartnerluse riikidega viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingud.
- (3) Lepingu eesmärk on kehtestada nende isikute kiire ja tõhusa tuvastamise ning ohutu ja nõuetekohase tagasitoimetamise kord, kes ei vasta või enam ei vasta Valgevene või mõne Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, ning soodustada vastastikuse koostöö vaimus selliste isikute transiiti.
- (4) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokoll nr 21 [artiklite 1 ja 2] artikli 3 kohaselt [ja mõjutamata nimetatud protokoll artikli 4 kohaldamist,] [ei osale Ühendkuningriik käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata, [välja arvatud juhul, kui ta teatab oma soovist osaleda vastavalt nimetatud protokollile] / on Ühendkuningriik teatanud [...] kirjaga] soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmises ja kohaldamises].
- (5) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokoll nr 21 [artiklite 1 ja 2] artikli 3 kohaselt [ja mõjutamata nimetatud protokoll artikli 4 kohaldamist] [ei osale Iirimaa käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata, [välja arvatud juhul, kui ta teatab oma soovist osaleda vastavalt nimetatud protokollile] / on Iirimaa teatanud [...] kirjaga] soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmises ja kohaldamises].
- (6) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldata.

- (7) Seepärast tuleks leping Euroopa Liidu nimel allkirjastada, eeldusel et see hiljem sõlmitakse, ja lepingule lisatud ühisdeklaratsioonid heaks kiita,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Liidu nimel kiidetakse heaks Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu allkirjastamine, tingimusel et nimetatud leping hiljem sõlmitakse¹.

Artikkel 2

Liidu nimel kiidetakse heaks lepingule lisatud ühisdeklaratsioonid.

Artikkel 3

Nõukogu peasekretariaat annab lepingu allkirjastamise täielikud volitused isiku(te)le, kelle on määranud lepingu läbirääkija, tingimusel et leping hiljem sõlmitakse.

Artikkel 4

Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*

¹ Lepingu tekst avaldatakse koos selle sõlmimise otsusega..